

**Færder
nasjonalpark**

Dato saksframlegg: 27.01.22
Møtedato: epost
Saksnr.: 2022/1262
Saksbehandler: Anne Sjømæling

Samarbeid om forskningsprosjekt i Skagerak, Kattegat og Oslofjorden

Bakgrunn De fire marine nasjonalparkene i Oslofjorden og Agder er invitert til å bidra i et forskningsprosjekt som har som mål (sitat) å kombinere ulike fagfelt, alt fra genetikk/genomikk til oseanografi, vannkjemi (biogeokjemi) og økosystem-modellering - og ikke minst innhenting av nye data - for sammen å få en økt forståelse av økosystem-skiftene vi ser i dette havområdet. Målet er videre å innhente ny og viktig kunnskap for å bidra til å en enda mer helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av disse viktige havområdene.

Prosjektet vil bli gjennomført av seks forskningsinstitusjoner i samarbeid: Universitet i Oslo, Norsk miljø- og biovitenskaplige universitet, Universitet i Agder, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for vannforskning og Meteorologisk institutt. I tillegg vil Kongsberg-gruppen bidra, antakelig med avansert teknologi innenfor bunnkartlegging.

Samarbeidspartene mener dette er en unik mulighet til å ta ett stort steg i økt forståelse av hvordan menneskeskapte endringer påvirker Skagerrak, Kattegat og Oslofjorden.

Henvendelsen til nasjonalparkene er sendt av professor Nils Christian Stenseth og forsker Sissel Jentoft ved Universitetet i Oslo på vegne av samarbeidspartene. Det blir om kort tid fremmet søknad til Norsk forskningsråd om finansiering.

De ønsker innspill fra nasjonalparkene om følgende forhold: • Hva er det vi særlig erfarer at vi trenger mer kunnskap om? • Hvordan kan dere dra nytte av denne nye kunnskapen? • Hvordan kan samarbeidspartene bidra til å knytte forskning og forvaltning nærmere hverandre, slik at forskningen kan bli anvendt i forvaltningen?

De ønsker god dialog med nasjonalparkene gjennom prosjektperioden - slik at parkene kan få nytte av denne nye kunnskapen så tidlig som mulig. De trenger innspill på hva vi ser på som utfordringer - slik at de kan bidra inn med riktig og god kunnskap (tette hull).

Det er ønskelig med dialog (felles møter) i løpet av prosjektperioden - (sitat) *ut over enkelte dialogmøter, er det ikke mye tid som nasjonalparkene trenger å avse for å være med. Det er særlig nå i starten at de ønsker seg litt innspill i utarbeidelsen av prosjektet (men mye kan også gjøres her i etterkant hvis prosjektet blir finansiert).*

Forvalters vurdering

Av annet bredere anlagt forskningsarbeid i vårt område (ut over instituttene egne aktiviteter), er det gjennomført to prosjekt: Krafttak for kysttorsken og Frisk Oslofjord, se Krafttak for kysttorsken og <https://friskoslofjord.no/>. Det arbeides med å videreføre Frisk Oslofjord. Hva med oppfølging av Helhetlig plan for Oslofjorden?

Forvalters vurdering er at initiativet fra de seks forskningsinstitusjonene kan være et skritt videre i å forstå økosystemskiftene, hvordan menneskeskapt endringer påvirker havområdet og gi grunnlag for bedre forvaltning. Færder nasjonalpark bør derfor ønske prosjektet velkommen og medvirke i planlegging og gjennomføring av prosjektet. Slik forvalter oppfatter henvendelsen, er det ikke forventet ressursbruk fra nasjonalparken ut over medvirkning i prosessen.

Forvalter vurdering er mer informasjon om menneskeskapt endringer og nedbygging i form av ulike tiltak og bruk vil være særlig nyttig. Sjø- og havområdene påvirkes fra mange hold og fra mange ulike sektorer. Den samlede belastning på sjø- og havområder sett i et helhetlig perspektiv blir viktig kunnskap for en bedre forvaltning av både verneområder og områdene utenfor.

I henvendelsen er det bedt om innspill på:

Hva er det vi særlig erfarer at vi trenger mer kunnskap om? Med strømsystemene og organismer som forflytter seg, er havområdene «koplet sammen» økologisk og problemstillingene er mye av det samme i og utenfor nasjonalparkene. Det er derfor mer generelle forhold som er aktuelle:

I det seinere har det vært en del oppslag om bunntålingens betydning for produksjonsevne og artsmangfold, samt trålingens betydning for å frigjøre CO₂ fra bunnsedimentene. Det bør gjøres nærmere undersøkelser av biologiske virkninger av trålingen og et kvalifisert skjønn av hva reduksjon eller bortfall av tråling vil bety for produksjonsevne og mangfold.

Torsken – både kyst/fjordtorsk og Nordsjøtorsken har hatt svært svake bestander i en årrekke i hele Oslofjordområdet. Fravær av stedstilpasset fiskeriforvaltning har ført til gradvis utfisking av lokale bestander, der tap av eldre og større individer av toppredatorer har resultert i et fiskesamfunn som domineres av mindre arter. Fraværet av større individer av fiskepisende toppredatorer er tydelig. Det som er noe uklart, er i hvilken grad forvaltningen av viktig byttefisk i Skagerrak og Nordsjøen, slik som brisling og sild, påvirker bestandene av bunnfisk (og pelagisk fisk). Basert på tilstrekkelig kunnskap om bestandene av brisling og sild og deres betydning som byttefisk for annen fisk, bør forvaltningspraksis evalueres. Det kan nevnes at styret for Jomfruland nasjonalpark har pålagt kvote på brisling i Oslofjorden i 2022, begrunnet med bestemmelsene i naturmangfoldloven om krav til kunnskap og føre-var praksis.

Det bør gjøres undersøkelser og kvalifiserte vurderinger av virkning på torskebestanden ved å etablere et nettverk av nullfiskeområder, særlig viktige gyte- og oppvekstområder: Klimaendringene vil bidra til å marginalisere kaldtvannarter, og beskatningstrykk må justeres i tråd med endringene slik de manifesteres i miljøet. Særlig robuste områder, såkalte «miljørefugier» eller «klimarefugier» - er områder med mulighet for å bevare gode og stabile miljøforhold inn i en usikker fremtid. Slike områder må gis prioritet i plassering av null-fiskeområder og bevaringsområder for kystnær torsk og andre sterkt reduserte arter og bestander.

Hummerfredningsområdene ser ut til å gi positive virkninger, i hvert fall når det gjelder antall hummer og biomasse inne i reservatene. Et viktig formål med reservatene er at stor hummer der skal produsere mye larver som driver med strømmen, bunnskår og derved forsyner områder utenfor reservatet. Det er ønskelig med undersøkelser eller vurderinger om i hvilken grad det er tilfelle med dagens reservater.

Hvis det ser ut til at slik spredning skjer, er det ønskelig med en samlet vurdering av behov for ytterligere hummerreservater langs den norske kystlinjen og forslag til hvor de eventuelt bør opprettes. Mye tilgjengelig kunnskap finnes allerede, og sammenstilling av kunnskap vil være aktuelt.

I mange beskyttede viker og bukter i Oslofjordområdet blir tang, tare og ålegrasenger overgrodd av trådalger og/eller nedslammet, med den følge at de dør og sjøbunnen framstår som mer eller mindre livløs. Det blir vanligvis forklart med økte tilførsler av næringssalter, herunder nitrogen og økte tilførsler av slam (partikler). Det bør gjøres undersøkelser og kvalifiserte vurderinger av om dette også kan være en konsekvens av utviklingen i næringsnettet, med mindre bunnfisk enn tidligere, mindre predasjon av byttefisk som lever på grunt vann og økte bestander av dem (f.eks. leppefisk) som igjen beiter hardere på snegler og krepsdyr som lever på makrovegetasjon og beiter algeovertrekk og er naturlige renovatører. Det bør også gjøres flere forsøk med restaurering av slike «gjengrodde» lokaliteter og en vurdering av om det vil gi varig forbedringer og er praktisk/økonomisk gjennomførbart over større arealer.

Det er også ønskelig med mer kunnskap om tareskogforekomster og utbredelse og utvikling og påvirkningsfaktorer over tid.

Hvordan kan dere dra nytte av denne nye kunnskapen? Alle temaene som er foreslått vil forvaltningsmessig ligge utenfor nasjonalparkens myndighet og ansvar, men parken vil bidra til at de aktuelle forvaltningsmyndighetene iverksetter tiltak hvis resultatene fra prosjektet tilsier at det bør gjøres.

Hvordan kan samarbeidspartene bidra til å knytte forskning og forvaltning nærmere hverandre, slik at forskningen kan bli anvendt i forvaltningen?

Nasjonalparken vil følge og bidra i prosjektet og kan bidra og medvirke i andre relevante sammenhenger.

Anbefaling:

Forvalter anbefaler at Færder nasjonalpark støtter initiativet fra de seks forskningsinstitusjonene. Forvalters vurdering er at prosjektet kan bli et godt skritt framover i å forstå økosystemskiftene i havområdene, hvordan menneskeskapte endringer påvirker og gi grunnlag for bedre forvaltning. Det Færder nasjonalpark ønsker prosjektet velkommen og vil medvirke i planlegging og gjennomføring, og oversender saksframlegget som innspill.

Vedtak:

Færder nasjonalparkstyre støtter initiativet fra de seks forskningsinstitusjonene. Styrets vurdering er at prosjektet kan bli et godt skritt framover i å forstå økosystemskiftene i havområdene, hvordan menneskeskapte endringer påvirker og gi grunnlag for en bedre forvaltning. Færder nasjonalpark ønsker prosjektet velkommen og vil bidra ved behov i planlegging og gjennomføring, og oversender saksframlegget som innspill.

Utskrift til

Nils Christian Stenseth og Sissel Jentoft, Universitetet i Oslo